

מאלפי זהב

אוצר הערות והידושים קושיות וביאורים

לקט ענינים בפשט בהלכה ובאגדה על סדר הפרשה

פרשת תרומה

האם התחש היה בעוד זמנים

(פכ"ה 'טו' ה) תחשים – מין חיה, ולא היתה אלא לשעה בו'.

הקשה הרא"ם מהפסוק ביחזקאל (טו, י) בנבואה על יציאת מצרים, 'ואלבישך רקמה ואנעלך תחש', דמשמע שכל מ' שנה שהיו במדבר היתה החיה היא נמצאת והיו עושים ממנה מנעלים.

ותירץ דב' מיני תחש היו, האחד תמא וקלא אילן שמו, ומפני שיש לו גונים רבים כמו התחש, נקרא בשמו (עי' שבת כח ע"א), וזה נמצא תמיד. ואחד טהור, כדתינא (שם), 'לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד' ושמו תחש, והוא היה רק לפי שעה. [ודלא כהאב"ז שהוכיח מקרא הנ"ל דתחשים מין חיה שהיתה ידועה בימים ההם].

ובאמת בתרגום ביחזקאל שם לא תירגם 'ססגונא' כמו התרגום כאן, אלא 'ויהיבית מסן דיקר ברגליכון' והיינו נעליים מכובדות בעלמא [עם הרבה גוונים כתלא אילן כדאי' בשבת שם], משום שבאמת אינו כמו התחש המוזכר כאן. [ועי' נתינה לגר כאן מש"כ].

[עוד תי' הרא"ם שכל אותן מ' שנה שהיו במדבר נחשב 'לפי שעה', וכדמשמע בלשון הגמ' 'תחש שהיה בימי משה'. אולם דחה מפני שבתנחומא (ס"ו ט) מבו' להדיא 'ולשעה נבראת ובשעה נגנזה'.

וידידי הגר"ר דוד מנחם רוז שליט"א קאמר דאכתי י"ל דבאותו זמן שנזדמנה להם, הכינו מנעלים עמהם הלכו כל מ' שנה, כדכתיב (דברים כט, ד) ונעלך לא בלתה מעל רגלך].

שו"ר כי ב'דעת' לאדמוח"ז מן הגר"ח ק"ק זצ"ל על ברייתא דמלהמ"ש (ס"י מד) תמה על הרא"ם מדדרישין בפסיקתא רבתי (פליד ס"י) ואנעלך תחש אלו עורות המשכן בו' לפי שעה נבראת ונגנזה בו'. [וכ' דשמא קשה לו דאין מקרא יוצא מד"פ]. ועי"ש דהס"ד ביבמות (קב ע"ב) שיהא כשר לחליצה דוקא נעל מתחש כדכתיב ואנעלך תחש, היינו כו' יהודה בתנחומא שם דס"ל חיה טהורה גדולה היתה במדבר וקרן אחת היה לה במצחה ובעורה ששה גוונים ונטלו אותה ועשו ממנה יריעות.

בנותן טעם לציין לדברי הרבינו בחיי בפ' בראשית (ג, כא) שכתב על הכתנות עור שעשה השי"ת לאדם ואשתו 'ואולי היה העור הזה עור תחש שהיה בימי משה נברא לשעתו לכבודם שיתכסו בו, והיה כעין אותו עור תחש שהיה בימי משה שנברא לשעתו לכסות בו הארון וכליו ונגנז אח"כ, והיו בו צבעים ומיני גוונים הרבה וכו'.

ועצי שטים – מאין היו להם במדבר, פירש רבי תנחומא יעקב אבינו צפה ברוח הקודש, שעתידין ישראל לבנות משכן במדבר, והביא ארזים למצרים ונטעם, וצוה לבניו ליטלם עמהם, כשיצאו ממצרים. בסוטה (יג ע"א) איתא, ת"ר בא וראה כמה חביבות מצות על משה רבינו, שכל ישראל כולן נתעסקו בביזה והוא

נתעסק במצות, שנאמר חכם לב יקח מצות וגו'. והנה כיון שכולם היו עסוקין בביזה, א"כ מי הוא זה שנטל את העצי שטים ממצרים. ואולי י"ל דמשה נטלם. ולפי"ז יש לבאר היטב הא דנקט בלשון רבים, שהוא נתעסק במצוות. והיינו ארונו של יוסף, ועצי שטים.

ובטעם הדבר שיעקב אבינו דאג לעצים, אמר אאמו"ר שליט"א, כי לפי פשוטו חשש שבמדבר לא יזדמן להם, אולם י"ל ע"ד 'גדולים מעשי חייא' (כ"מ פה ע"ב) שרצה שיהא הכל מתחילה בקדושה לש"ש.

(נ' 'טו' n) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. 'בתוכו לא נאמר, אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד' (ל"מ כן בחז"ל, ובכמה ס' הביאיהו מהאלין). והיינו שרצונו ית' שהאדם יעשה עצמו למקדש ועי"ז הקב"ה ישכון בתוכו. וכמש"כ הנפש החיים (ש"א פ"ד) 'כי ודאי עיקר ענין הקדש והמקדש ושריית שכינתו יתב' הוא האדם שאם יתקדש עצמו כראוי בקיום המצות כולן וכו' אז הוא עצמו המקדש ממש ובתוכו ה' ית"ש, כמ"ש (ירמיה' ד) היכל ה' היכל ה' המה וגו', עי"ש מה שהאריך.

באופן ציפוי הארון

(י"א 'טו' n) מבית ומחוץ תצפנו – שלשה ארונות עשה בצלאל, שתיים של זהב ואחד של עץ, וארבע כתלים ושולים לכל אחד ופתוחים מלמעלה, נתן של עץ בתוך של זהב ושל זהב בתוך של עץ בו'.

יל"ע היכא רמיזא בקרא דהצפוי אינו בחיבור ממש, אלא ארון נפרד. ובירושלמי בשקלים (פ"ו ה"א) משמע קצת שהוא מיתורא דקרא 'מבית ומחוץ תצפנו'.

[יש לציין כי רשב"ל שם פליג וס"ל שהיה רק ארון אחד עם ציפוי דבוק עי"ש].

אולם בתוס' בחגיגה (כו ע"ב ד"ה כאן) כתבו לחד תירוצא, דשלש שולחנות היו במקדש כמין שלשה ארונות שעשה בצלאל והצפוי נוח להסירו. ומשמע מדבריהם שזה האופן הפשוט של ציפוי. ובאמת כן הוא אופן הציפוי של הבריחים (להלן כו, כט). וצ"ת החילוק בין הכלים באופן הציפוי. ושו"ר ב'דעת' לאדמוח"ז מן הגר"ח ק"ק זצ"ל על ברייתא דמלהמ"ש (ס"י עג) שהעיר ע"ד התוס' הנ"ל, ועי"ש מה שביאר מדוע בקרשים לא עשו ציפוי טס העומד בפנע"צ. [נפעם שמעתי ששאלוהו מנלן דבאופן זה של ג' ארונות חשיב צפוי. והשיב שהמקור הוא מכאן].

וע"ד דרוש י"ל הטעם שבארון הצפוי לא היה דבוק, דבא לרמוז שאין לדבק לארון המסמל את התורה, זהב וכסף. ואמנם צריך לצפותו לכבוד התורה, אך לא שיהא דבוק בו. ודו"ק.

כמה נידונים

באיסור הוצאת הבדים מהארון

(י"ט 'טו' i) לא יסרו ממנו.

א] חתך הטבעות עם הבדים, מסתברא דהוי הסרה, וכשו"ף הטבעות. דכשהטבעות מנותקים, אין הבדים 'בטבעות הארון'. ולא שנא הוציא הבדים מהטבעות או הוציא הטבעות מהבדים (כגון משך הארון והבדים נפלו מאליהן). וכאן הוי כהוציא הטבעות. [ואדרבה עי' ביראים (סימן שש) 'לא יסורו ממנו הזהיר הכתוב שלא להסיר טבעות הארון מן הבדים דכתיב, בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו. משמע שהאיסור הוא להיפך. וצ"ת].

ב] יל"ע מאימתי חל איסור זה של הוצאת הבדים, האם מרגע הכנסתם לארון עד עולם, או מזמן הנחת הארון בבית קה"ק. [ובפ'

במדבר (ה' ה) כתוב לגבי המסעות 'ושמרו בדין'. וצ"ע היכן היו עד עתה, ועיי"ש מה שהארכנו בזה בכמה דעות מהראשונים.

ג] **נסתפקתי אם בכלל ציווי זה, לדאוג שיהא תמיד בדים בארון.** ובאופן שהוציאם, עובר כ"ז שלא מחזיר, ומחוייב להחזירם מהר. וכעין הדין בשולחן [להד מ"ד], שיהא תמיד עם לחם בלא הפסק רגע. א"ד הכא הוי רק איסור של פעולת ההוצאה, ואין איסור בתוצאה שהארון יהא בלא בדים.

ש"ר בריטב"א במכות (כב ע"א) שכתב לגבי החורש ועיי"ז עובר באיסור הוצאת בדי הארון וכל שעה שחורש בהם ואינו מחזירן לארון עובר משום לא יסורו ממנו, ואפי' אינו נהנה בשו"פ, וכעיי"ז כתב לגבי המזיח את החשן. ובערול"נ תמה מגליה שלא נגמר האיסור ברגע ההוצאה. ועיי"ש מה שביאר הגמ' באופ"א שעי' החרישה מוציא הבדים, ומזיח החושן].

ד] **הטעם שנכתב איסור זה כאן, י"ל שהוא כמש"כ ונתת אל הארון את העדות, וכן בשולחן כתב לתת לחם הפנים, ובכל כלי כיצד להעמידו כמצותו.**

ובאופ"א י"ל ע"פ המבו' ביומא (עב ע"א) דעשו הטבעות באופן שלא יוכלו להוציא הבדים. אשר לפי"ז מבואר היטב הא דנכתב ציווי זה בעשיה, ללמד שעשו הטבעות והבדים באופן של לא יסורו ממנו.

פכ"ו פס' ה) **מקבילות הלולאות אשה אל אחותה – וכו'.** היריעות ארכן כ"ח ורחבן ד', וכשחבר המש יריעות יחד, נמצא רחבן כ', וכן החוברת השנית וכו'. צ"ע מדוע לא חישב כאן את הפרש שהיה בין היריעות, במקום נתינת הקרסים. ונראה דמיעוט זה מתקוז בקפלים שהיו בצדי המשכן, דדרך הכפלים ליקח מעט מקום. וממילא יצא זה בזה. ודו"ק.

י"ט (ט) **וצפית את הבריהם זהב – לא שהיה הזהב מדובק על הבריהם, שאין עליהם שום צפוי, אלא בקרש היה קובע כמין שני פפיות של זהב כמין שני סדקי קנה חלול וכו'. יל"ע מהיכן נלמד ד"ז (אשר מקורו בברייתא דמלהמ"ש) שאינו מודבק להם ממש. ומ"ש משאר כלים מלבד ארון. ועי' לעיל (כה, יא) מש"כ לגבי הארון.**

פכ"ז פס' ח) **ורחב המשים בחמשים – הצר שבמזרח היתה מרובעת חמשים על חמשים. שהמשכן ארכו שלשים ורחבו עשר, העמיד מזרח פתחו בשפת נ' החיצונים של אורך החצר, נמצאו כלו בחמשים הפנימים, וכלה ארכו לסוף ל' וכו', ורחב המשכן עשר אמות באמצע רוחב החצר נמצאו לו עשרים אמה ריוח לצפון ולדרום וכו' (עירובין כג ב). מבואר ברש"י בעירובין שם שהכונה היא שחלל המשכן תופס ל' אמות אורך וי' אמות רוחב, ועובי הכתלים הוא בכלל העשרים של כל רוח. ומשמע דה"ה לענין האורך רק חללה קחשיב, ועובי הקרשים במערב ועמודי המסך במזרח הם בכלל שטח החצר לענין זה.**

עצה טובה

רעיונות עצות והתבוננות כעבודת ד'

האם יש חיוב על כ"א לדעת את כל 'אוצר החכמה'??

הנה בדורינו רבו הספרים באופן מפליא עד שבכל יום יוצאים כמה ספרים חדשים בכל מקצועות התורה. והדבר לברכה גדולה יחשב, ובדאי הוא קידוש ד' גדול, וכבוד התורה נפלא.

אולם ישנם בני עליה אשר עיי"ז באים לידי מחשבות יאוש ושברון לב, הרי יש חיוב ידיעת התורה, ובשמים יש לכל יהודי לאחר מותו

מבחן על כל התורה כולה, כדברי המדרש משלי המפורסמים (פ"ו, הביאם הופה"ח ש"ד פ"ב, וז"ל המדרש, א"ר ישמעאל, בא וראה כמה קשה יום הדין שעתיד הקב"ה לדון את כל העולם כולו וכו', אומר לו וכו' אמור לפני מה שקרית ומה ששנית וכו'. בא מי שיש בידו מקרא ואין בידו משנה. הקב"ה הופך את פניו ממנו, ומצירי גיהנם מתגברין בו וכו'. הקב"ה א"ל, בני, כל ההלכות למה לא שנית אותם וכו'. בני, תורת כהנים למה לא שנית. וכו' וכו', למה לא למדת אגדה וכו' תלמוד למה לא למדת וכו', צפית במרכבה וכו', כסא כבודי האריך הוא עומד כו'. חשמל האריך הוא עומד, וכמה פנים הוא מתהפך וכו'). ולרובי העצום של הספרים, היאך אעמוד במבחן הגדול?!

אולם האמת היא כי מלבד 'שאיין הקב"ה בא בטרחות עם בריותיו, לא בא על האדם אלא לפי כחו' (שמו"ר לד, א). גם ברור כי אין חיוב על האדם לידע את כל 'אוצר החכמה' בעל פה... [שמעתי בשם ח"א זצ"ל כי האדם שאשם בהרבה משברים שפקדו בחורים בני עליה, זה האיש הקטנטן העומד על הסולם בתוך ספריית 'אוצר החכמה', הבטל במיעוטו בעשרות אלפי הספרים שסביבו].

ונציין בזאת למש"כ מרן בעל האגרות משה זצ"ל (י"ד ח"ג סי' קטו, שם נוסף בענין ספר א' קדמון אשר היו עליו פקפוקים, והאגרו"מ הורה שלא להדפיסו, ואכמ"ל) וז"ל 'דליכא שום חיוב ומצוה על האדם שילמוד ספרי כל רבותינו, שהוא דבר שא"א במציאות לקיים, ללמוד כל הספרים. ויכול אדם ללמוד בספרים המפורסמים לטוב'.

מה כן בכלל חיוב ידיעת התורה, לא נתפרש בדבריו. והרי בודאי חובת לימוד וידיעה"ת כוללת את המקרא והמשנה והתלמודים וכו', כמבו' במדרש משלי, אלא שאת כל ספרי רבותינו, ע"כ אין חיוב, 'שהוא דבר שא"א במציאות לקיים' (כל האגרו"מ). [אלם בודאי שכל מה שביכולת האדם להוסיף, הכל נכלל במצוה זו]. ויה"ר שיזכינו ד' ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי ת"ת באהבה!

לפלפולא

יש לדון האם שייך בקריאה"ת לקרוא קודם שרואה בס"ת [וכן במגילה], כאשר מיד מסתכל בכתב. [ואם יהי בזה תוכ"ד כדבר דמין].

בענין הספק משבוע שעבר, בדין קריאה מתוך הכתב בקריאת התורה והמגילה וכדו' ע"כ א"א לצמצם לקרוא ממש תוך כדי שרואה כל מילה, ופשוט שאם רואה ומיד קורא, אפי' כשענינו כבר המשיכו הלאה, שפיר דמי. ויל"ע עד כמה זמן יכול לקרוא על סמך מה שראה: הנה לא יתכן שאם קרא הפרשה בס"ת, יוכל א"ח"כ לקרוא כולה בע"פ. והשאלה עד כמה כן אפשר. וקא"ל מו"ר הגרצ"י אידלשטיין שליט"א דלכאו' תליא אם קורא מכח ראייתו [אשר זהו דרך הקריאה], אם לאו. והוסיף שהמבחן לזה בדרך כלל הוא ע"פ דבר שאינו רגיל לקרוא בו, כמה זמן יכול לקרוא על סמך ראייתו עתה.

'שגגת תלמוד'

הלכות בלתי מפורסמות
(נשמח לקבל דברים מתאימים)

כמה עשין ולאויין דאו' המצויים

כמה מתוך המצוות דאו' התדירות שהעתיק המש"ב (סי' קנו ס"ק ד) מהרמב"ם, והמכשול בהם מצוי: מצוה על כל אדם לאהוב את כ"א מישראל כגופו שנא' ואהבת לרעך כמוך, לפיכך צריך לספר בשבחו [ובפני שונאיו אסור שלא יבואו לספר בגנותו] ולחוס על ממונו כאשר הוא חס על ממונו עצמו, ורוצה בכבוד עצמו לפיכך המתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעוה"ב עכ"ל. ודוקא רעך בתורה ומצות אבל אדם רשע שראה אותו שעבר עבירה המפורסמת בישראל ולא קבל תוכחה מצוה לשנאתו וכו'. השונא אחד מישראל בלבו עובר בל"ת שנאמר לא תשנא את אחיך בלבבך. והמכה את חבירו והמחרפו אינו עובר בלאו זה אלא הוא עובר משום לא יוסיף להכותו ובחירוף עובר משום לא תונו איש את עמיתו ואם הכלימו בזה עובר ג"כ משום לא תשא עליו חטא וכו'.

א"י"ה בשבוע הבא יבואו הערות על הגליונות האחרונים

אשמח מאוד בהערות ותגובות [הושגת הגליון] בפל" - 0533130380